

Studenten die blijven plakken op school

STICKY CAMPUS VRAAGT OM FLEXIBILITEIT EN SCHAALGROOTTE

TEKST Marvin van Kempen

BEELD Lieke Kooyman

De mbo-campus moet een weerspiegeling zijn van de maatschappij, flexibel zijn om in te spelen op een veranderende onderwijsstrategie en nauw samenwerken met het bedrijfsleven. Maar hoe kan zo'n omgeving 'sticky' worden en meegroeien met actuele ontwikkelingen, zodat studenten, medewerkers, het werkveld en de omgeving er graag blijven plakken?

Dat wil Floris van Puijenbroek van Koning Willem I College (KW1C) te 's-Hertogenbosch weten. Hij steekt zijn enthousiasme voor het onderwerp niet onder stoelen of banken en vertelt met trots deze middag te organiseren samen met Smart WorkPlace. Eerder gaf Van Puijenbroek al details vrij over 'zijn' KW1C, een van de grotere ROC's van Nederland. "Wij hebben als taak om ons onderwijs af te stemmen op de behoeftes in deze arbeidsmarktregio, Noordoost-Brabant. We hebben een vastgoedportefeuille van 130.000 vierkante meter, verdeeld over vijftien locaties met praktijkonderwijs. Onder invloed van dalende studentenaantallen en nieuwe onderwijsconcepten is de kentering dat we naar minder vierkante meters en andere gebruikstijden moeten gaan duidelijk zichtbaar."

Na de coronaperiode is het niet alleen voor bedrijven een opgave om medewerkers terug naar hun kantoor te brengen. Een gepassioneerde Van Puijenbroek illustreert dat dit ook geldt voor onderwijs: "We willen ervoor zorgen dat de studenten hun weg naar de locatie blijven vinden, om verbindingen met docenten. Met het werkveld en met elkaar te maken en van elkaars kennis te profiteren. Om dit mogelijk te maken voeren we ge-

Dennis Elfferich:
**Wissel kennis
met elkaar uit en
versterk elkaar.**

Corrie Vinckers:
**Kijk ook over
sectoren heen om
inspiratie op te doen
en te vernieuwen.**

VAN LINKS NAAR RECHTS Jaap van Sambeek, Lotte Lageschaar, Dennis Elfferich, Floris van Puijenbroek, Michiel Sitsen, Hanneke van der Zanden-Schapendank, Marvin van Kempen, Corrie Vinckers, Wim Kooyman.

sprekken over onder andere het over de dag gespreid aanbieden van onderwijs. Hiervoor is de samenwerking tussen onder andere HR en de afdeling facilitair cruciaal. We willen toe naar een sticky campus, waar iedereen graag wil verblijven."

Het KW1C fuseerde in 2022 met De Leijgraaf en telt ondertussen circa twintigduizend studenten. Van Puijenbroek: "Nu bedekken we heel Noordoost Brabant, gekoppeld aan de arbeidsmarktregio's." En hij vertelt over het KW1C Facilitair Bedrijf, waarvan hij directeur is: "Wij verzorgen strategisch huisvestingsbeleid en facilitaire dienstverlening zoals schoonmaak en onderhoud. We hebben aardig wat locaties, die diversiteit kennen in omvang en opzet."

BEDRIJFSLEVEN EN ONDERWIJS

Om dat te illustreren pakt Van Puijenbroek er een bord bij met daarop de vijftien locaties van het Koning Willem I College getoond. De kwaliteit van het vastgoed is prima op orde, maar brengt ook uitdagingen met zich mee. "Alle locaties moeten flexibel zijn voor verschillende onderwijsvisies en moeten kunnen meebewegen met de tijd. Daarnaast moet je meer uit de buitenwereld halen en is de koppeling tussen bedrijfsleven en onderwijs een belangrijke." Een sticky campus moet ervoor zorgen dat studenten zich welkom en veilig voelen en het een fijne omgeving is om aan projecten te werken. "Daarom moeten we nóg meer werken aan hoe open de campus is", zegt Van Puijenbroek. "Dat verlangt ook andere marketing en communicatie van ons. Want hoe

maken we duidelijk dat we hier ook een kapsalon hebben en je als bezoeker ook een hapje kunt eten bij een door studenten gerund opleidingsrestaurant?"

Om de diversiteit in vastgoed en de levendigheid van de campus te illustreren, gaan we naar buiten om een rondje te maken. Op deze zonovergoten lentedag in maart vertelt Van Puijenbroek meer over de historie en de opzet van de campus. Hij wijst naar het oostelijke deel: "Dat werd vroeger gebruikt als asielzoekerscentrum. Later werd het terrein herbestemd voor het huisvesten van het ROC." Een illustratie in gebouw B laat vervolgens zien dat er de afgelopen decennia meer is veranderd. Van Puijenbroek: "Zo zijn er twee onderwijsgebouwen toegevoegd en heeft een doorgaande

openbare weg het voormalige kazerneterrein in tweeën gesplitst. Ook is in 1998 de School van de Toekomst gebouwd.” Als we een stukje verder lopen, zien we in gebouw Z, Verpleging & Verzorging, dat er ziekenhuis-bedden staan en er zelfs een apotheek is nagebouwd. En even verderop een restaurant met studenten in de keuken.

HERGEBRUIKTE MATERIALEN

Hier praten we verder met Jaap van Sambeek van KWIC over de duurzaamheid van de campus. Hij wijst naar de warmtepompen. En het toppunt van duurzaamheid vinden we even verderop, op de Onderwijsboulevard. Daar vinden we een modern, prijswinnend entreegebouw, opgetrokken uit biobased materialen. Het is energieneutraal en er worden zoveel mogelijk materialen hergebruikt. Een flinke diversiteit aan vastgoed dus, met verschillende uitdagingen: de locaties moeten toekomstbestendig worden, ruimte geven aan bijvoor-

beeld digitalisering, hybride werken én de mogelijkheid hebben om mee te groeien met het altijd veranderende onderwijs.

En dát is de perfecte introductie voor een rondetafelgesprek over dit onderwerp: hoe zorg je dat je campus inspeelt op veranderende behoeften in onderwijs, werkveld en maatschappij en flexibel genoeg is om snel te reageren op actuele ontwikkelingen? Dat is een vraag die voor alle campussen speelt, zo leidt moderator Wim Kooyman, tevens directeur Smart WorkPlace, het rondetafelgesprek in: “Campussen moeten meer ruimte geven voor ontmoeting en coaching van studenten en er is een grotere behoefte aan samenwerking met het bedrijfsleven. Daarnaast moet een campus een weerspiegeling zijn van de maatschappij en de flexibiliteit hebben om online én offlineonderwijs te geven. Hoe kan een mbo-campus meegroeien in een veranderende onderwijsstrategie en ‘sticky’ worden, zodat studenten,

medewerkers, het werkveld en de directe omgeving er willen blijven plakken?”

HUISVESTING ALS HEFBOOM

En dat vormt het startshot om eens een kijkje te nemen bij onder andere ROC Nijmegen. Corrie Vinckers, projectdirecteur Strategisch Huisvesting Plan a.i. van ROC Nijmegen, vertelt eerst over hoe andere scholen studenten nauwer betrokken bij het onderwijs. “Zoals Fontys Hogeschool, die als strategie had om langer studenten te binden en te boeien. Door een thuishaven te zijn, maar ook een schooldag te verlengen en faciliteiten aan te bieden. En in Utrecht was er lange tijd een uitdaging om studenten een beleving mee te geven in Utrecht Science Park, voorheen de Uithof. Dankzij de bibliotheek als leer- en ontmoetingsplek en studentenwoningen werd het gebied levendig.” Een MBO-campus moet volgens haar meer zijn dan alleen een veilige thuishaven. “Dat is een belangrijk fundament, maar het

gaat ook om de invloed van het vakmanschap en dit te laten zien. Daarmee maak je een verbinding met het bedrijfsleven, bijvoorbeeld door een kapsalon, bakkerij, stomerij of restaurant. Natuurlijk biedt dat gemak en zorgt het ervoor dat mensen meer tijd doorbrengen op de campus, omdat het inspeelt op behoeften. Dat heeft ROC Nijmegen op de Plaza op locatie Campusbaan vormgegeven. Het bindt naast studenten en medewerkers ook mensen uit de omgeving. Maar het heeft meer functies. Want iedereen heeft het over een leven lang ontwikkelen en dat gaat nu eenmaal eenvoudiger als opleidingen een sterke verbinding hebben met een lokaal en eigen cluster van bedrijven. Maatschappelijke ontwikkelingen en de druk van de arbeidsmarkt drijven de inzet op het creëren van krachtige communities.”

BELANG VAN VAKMANSCHAP

Het belang van regionale binding voor MBO’s en onderwijs in het algemeen onderstreept ook Dennis Elfferich, programmamanager van het strategisch huisvestingsplan van mboRijnland. “Inherent is dat studenten de keuze maken voor een school in de regio waarin ze hun verbindingen al hebben. Ze zijn nog wel bereid om te reizen, maar het liefst zo min mogelijk. Die praktijk zien we in Gouda en Leiden.” Ook geeft Elfferich aan dat hij net als Vinckers het belang van het vakmanschap inziet. Evenals de koppeling met het bedrijfsleven. “Al zie je de beweging dat het bedrijfsleven zich juist van mbo-locaties afzet. Terwijl het juist belangrijk is om dergelijke partijen zo dichtbij mogelijk te houden, om strategische samenwerkingen aan te gaan en het onderwijs met het werkveld te koppelen. Bedrijven kunnen fungeren als een magneet om de aandacht van mensen vast te houden én ze in de directe omgeving te laten vestigen. Kijk bijvoorbeeld naar hoe ASML dat doet in de regio Brianport Eindhoven. Het bedrijfsleven kan een leidende rol vertolken in het proces van het bouwen van communities.”

Het is duidelijk. Er is veel enthousiasme aan tafel voor een campus met sterke en talrijke verbindingen met het bedrijfsleven. Van Puijenbroek: “Wij onderzoeken of we meer onderwijs kunnen organiseren bij partijen waar onze studenten later actief te zijn. Een uitdaging is nog wel dat we te maken hebben met jongvolwassenen van 16 jaar oud. Soms ontbreekt een sterke overtuiging om een vak meester te worden en is het veel belangrijker om eerst aan de basis te werken. Ik zie nog steeds een belangrijke functie voor onze school om de jeugd te laten groeien, op verschillende vlakken. Tegelijkertijd zie ik wel in dat we, naast de veilige basis, ons onderwijs

Floris van Puijenbroek: We moeten nóg meer werken aan hoe open de campus is.

een onderdeel moeten maken van de bedrijvigheid van heel de regio. In de elastiekwerking moeten we het midden vinden.”

VEILIGE THUISHAVEN

Ook Sambeek ziet hoe belangrijk het is om een beschermende en veilige omgeving te bieden, als basis. “We geven onderwijs aan jongvolwassenen en volwassenen die tijd nodig hebben om erachter te komen welke richting ze op willen. Misschien weten ze nu gewoon nog niet uit welk vak zij hun passie halen, maar dat betekent niet dat we ze nu geen thuishaven moeten geven. Daar kunnen we en mogen we niet mee wachten.” Dat sluit aan bij de visie van Lotte Lageschaar, huisvestingsadviseur bij Aestate: “Het is gezond als er een plek is waar je de vraag kan en mag stellen wat je wilt worden. De fysieke campusomgeving kan ondersteunen om die vraag in te vullen, zeker als er een link is met het bedrijfsleven. Dat inspireert maar biedt tegelijkertijd ook een veilige omgeving waar je als student zijnde fouten mag maken. En dat zie je hier bijvoorbeeld terug in de horecagelegenheid.”

Een aanvullende uitdaging is dat het bedrijfsleven in rap tempo veranderingen doormaakt. Door innovatie en kantelingen in vakgebieden, onder andere aangejaagd door AI en nieuwe beroepen. Daarom mag een campus niet stilstaan en moet het blijven anticiperen op ontwikkelingen uit het bedrijfsleven. Dat belang brengt Michiel Sitsen van ptg advies ter tafel. “Door goed in te spelen op een veranderende omgeving met de campus en de juiste voorzieningen te bieden, speel je voor een

Lotte Lageschaar: De taak van het onderwijs, naast het leren van een vak, ligt steeds meer op het pedagogische onderdeel.

deel in op de voorwaarden voor een sticky campus. Want een deel van de studenten wil vooral de handen uit de mouwen steken en aan het werk gaan. En anderen willen vooral leren en pas later de arbeidsmarkt op. Hoe dan ook moet de campus een plek zijn waar je, naast je woon- en werkplek, komt om te ontmoeten, geïnspireerd te raken, te ontspannen en je je veilig voelt. Stel daarom de vraag: hoe maken we van de campus een *third place*?”

VOORBEREID OP VERANDERING

Een eerste pijler is de flexibiliteit die al eerder naar voren kwam. Hierover illustreert Hanneke van der Zanden-Schapendonk van KWIC: “De onderwijsomgeving moet op een snelveranderende strategie voorbereid zijn. Keuzes door studenten worden gemaakt voor de komende twee of drie jaar in plaats van voor tien jaar of langer. Hoe de campus zich ontwikkelt en eruitziet over een aantal jaar is ook vooral afhankelijk van de

Jaap van Sambeek:
We geven onderwijs aan jongvolwassenen en volwassenen die tijd nodig hebben om erachter te komen welke richting ze op willen.

type student waar we mee te maken hebben. Ondertussen bewegen we ook toe naar een campus waarin je van zeven uur ’s ochtends tot twaalf uur ’s nachts bemensing hebt. De voorzieningen, zowel mensen als materialen, maken of breken de mate van flexibiliteit.” Hierover laat Vinckers weten: “Op een onderwijsinstelling die privaat gefinancierd is heb je andere voorzieningen. Wil je een goede maaltijd op vrijwel ieder moment van de dag kunnen serveren, dan zit daar wel een prijskaartje aan vast.” Die investering kan het waard zijn, om de campus óók sticky te maken voor bijvoorbeeld mensen die op latere leeftijd onderwijs willen vol-

Hanneke van der Zanden-Schapendonk:
De onderwijsomgeving moet op een snelveranderende strategie voorbereid zijn.

gen. Lageschaar: “Die doelgroep heeft ook andere behoeften ten aanzien van de faciliteiten op de campus, bijvoorbeeld als het gaat over de kwaliteit van het eten en drinken.” En ze koppelt een kans aan deze wetenschap: “Door bijvoorbeeld brood uit eigen bakkerij of eten uit door studenten gerunde restaurants te serveren van hoge kwaliteit, kun je twee vliegen in één klap slaan en je je als campus onderscheiden.” Hieraan voegt Sitsen een pijler toe: schaalgrootte.

De randvoorwaarden voor een sticky campus worden steeds concreter. En als we daarnaartoe bewegen, dan zijn we natuurlijk op zoek naar goede voorbeelden. Hoe spelen andere campussen met hun gebouwen hierop in? Van Sambeek put uit zijn rijke ervaring: “In de Brainport Industries Campus (BIC) Eindhoven zie je veel samenwerkingen en conceptontwikkelingen ontstaan. Daar zie je een ecosysteem ontstaan, maar het zit nog in een beginfase. Het idee van een sticky campus is hier niet leidend, het gaat hier meer om samenwerkingen opzoeken door de maakindustrie en onderwijs.” En Vinckers geeft aan dat zij vooral ziet dat aanpasbare

gebouwen toekomstbestendig zijn: “Het vraagt wat van je gebouwde omgeving, want in je klaslokalen maak je bijvoorbeeld de stap naar hybride lesgeven.” Die flexibiliteit speelt ook in op fluctuerende aantallen studenten. Sitsen: “Het aantal mbo-studenten daalt en dit zet verder door. Enerzijds heb je schaalgrootte nodig, anderzijds zien we de hoeveelheid studenten verminderen. Tegelijkertijd zien we dat er een efficiëntieslag gevraagd wordt om de kosten te drukken.”

Michiel Sitsen:
Hoe maken we van de campus een third place?

CAMPUS ALS MINIMAATSCHAPPIJ

Een veelkoppig monster, zo lijkt het. Maar als alle puzzelstukjes in elkaar vallen, dan doet een campus dienst als een minimaatschappij, die kwetsbare jongeren helpt om de volgende stap te zetten in hun loopbaan. Sitsen komt daarom nog eenmaal terug op de third place: “Zo’n veilige haven zorgt ervoor dat mensen maatschappelijk weerbaar worden. Die rol van het MBO hoor je veel te weinig en dit verdient meer aandacht. Een sticky campus is maatschappelijk relevant.” Dit belang onderstreept Lageschaar: “Wij horen en zien ook dat de taak van het onderwijs, naast het leren van een vak, steeds meer ligt op het pedagogische onderdeel. Tegelijkertijd is het van belang om het vakmanschap te gebruiken dat je op de campus hebt en te zorgen voor verbinding.”

INSPIREREN EN VERNIEUWEN

Vervolgens pleit Elfferich voor een krachtenbundeling in het MBO Campus-landschap: “Zie elkaar niet als concurrenten, maar ontdek hoe we gezamenlijk zo goed mogelijk met verandering om kunnen gaan. Ontdek hoe andere MBO’s dat doen en laat zien hoe jij dat doet. We gaan het wiel toch niet opnieuw uitvinden? Wissel daarom kennis met elkaar uit en versterk elkaar.” Aan die oproep voegt Vinckers toe: “Kijk ook over sectoren heen om inspiratie op te doen en te vernieuwen.” Daarop geeft Van Puijenbroek aan dat die inspiratie zowel internationaal als nationaal te vinden is: “En daar moe-

ten we meer aandacht voor hebben.” Daarop nodigt Elfferich uit om naar de Dutch Innovation Factory te komen, waar overheden, lokaal onderwijs en bedrijfsleven vertegenwoordigd zijn. “Digitalisering en de ont-

wikkeling ervan zie je hier terugkomen. Zo ook de mogelijke wisselwerking tussen het bedrijfsleven en studenten. Voor het vormen van een sticky campus is deze essentieel.”

DEELNEMERS

- Floris van Puijenbroek – Koning Willem I College (gastheer en directeur facilitair bedrijf Koning Willem I College)*
- Hanneke van der Zanden-Schapendonk (programmamanager / adviseur bestuursondersteuning bij Koning Willem I College)*
- Jaap van Sambeek (teammanager facilitair bedrijf Koning Willem I College)*
- Corrie Vinckers – directeur SHP van ROC Nijmegen*
- Michiel Sitsen – partner bij ptg advies*
- Dennis Elfferich – programmamanager van het strategisch huisvestingsplan van MBO Rijnland*
- Lotte Lageschaar – senior adviseur bij Aestate*

